

Dezintegracja niepozytywna

PRAWOMOCNE orzeczenia sądów okazują się słabsze od urzędniczego oportunistycznego przekształcającego się w bezprawność – tak można najkrócej przedstawić spór małżeństwa M. i A. S. przeciwko Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa (obecnie Agencja Nieruchomości Rolnych), dotyczącego sprzedaży w trybie przetargu Browaru w Czarnkowie. Spór trwa od 1993 roku. Wygrany przez M. i A. S. przetarg został unieważniony przez prezesa Agencji. Zainteresowani wystąpili do Sądu Okręgowego w Poznaniu o zobowiązanie pozwanej Agencji do złożenia oświadczenia woli dotyczącego przeniesienia własności. Postępowanie to zostało zakończone poniżej cytowanym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu.

★ ★ ★

1. *Istnieje uzasadniona potrzeba ochrony praw podmiotowych osób uczestniczących w przetargu. Należy poszukiwać środków zapobiegających jednostronnemu „uchylaniu się” od swoich oświadczeń woli ogłaszającego przetarg właściciela nieruchomości. Jest on związany swoim oświadczeniem o ogłoszeniu przetargu, wraz z jego warunkami. Nie może go jednostronnie odwołać, nie może także zmienić, po dokonaniu ogłoszenia jego wyników. Sankcją byłaby odpowiedzialność w ramach culpa in contrahendo – wyrok Sądu Apelacyjnego z 23 maja 1996 r., I Acr 212/96, OSA 1998/4/15.*
2. *Prawomocny wyrok zobowiązujący pozwanego – zgodnie z żądaniem pozwu – do zawarcia z powodami umowy przenoszącej na nich prawo własności nieruchomości, stanowi podstawę wpisu tego prawa do księgi wieczystej – postanowienie Sądu Najwyższego z 19 marca 2002 r., II CKN 997/00, OSNC 2003/6/85, Monitor Prawniczy 2003/3/126.*

Te tezy należą do kanonów wiedzy cywilistycznej. Jednak w konkretnych sprawach z powództwa M. i A. S. przeciwko Agencji, w których te orzeczenia zapadły, prawo – jak dotychczas – okazało się nieskuteczne, tzn. cele określone przez pracodawcę nie zostały zrealizowane. Obecnie toczy się postępowanie przed Sądem Okręgowym w Poznaniu z powództwa M. i A. S. przeciwko Agencji – o wydanie nieruchomości i o odszkodowanie. Sprawą zainteresował się Rzecznik Praw Obywatelskich.

★ ★ ★

Celem państwa i prawa jest kontrolowanie i regulowanie konfliktów społecznych. Indywidualne oczekiwania uczestników konfliktu są zastępowane przez oczekiwania zdefiniowane w już istniejących normach prawnych. Dochodzi do generalizowania oczekiwań. Wtedy oczekiwania przestają być nieobliczalne (W. Gontarski, Dziennikarz jako pracownik. Analiza systemowa sporów sądowych, Uniwersytet Warszawski, rozprawa doktorska, Warszawa 2000 r.).

Przekształcanie konfliktu (zjawisko socjologiczne) w spór (zjawisko prawne) następuje poprzez kilka etapów:

- uświadomienie doznanej krzywdy;
- przypisanie tej krzywdy zachowaniu określonego podmiotu;
- „rewitalizację” prawa, czyli powstające w świadomości uczestnika konfliktu zjawisko manifestujące się poczuciem naruszenia przysługujących uprawnień;
- interpretację konfliktu w kategoriach prawa podmiotowego, jako konsekwencja „rewitalizacji”;
- dopasowanie żądań do treści norm prawnych.

Socjologowie prawa posiłkując się dorobkiem psychologii poznawczej zauważają, że za sprawą konfliktów dokonują się przemiany społeczne. Chodzi o „pozytywną dezintegrację systemu”, czyli o dez-

integrację, która poprzez konflikty oraz procesy ich regulacji prowadzi do wzrostu społecznej racjonalności oraz wzrostu refleksyjności systemu społecznego (G. Skąpska, *Prawo a dynamika społecznych przemian*, Uniwersytet Jagielloński, rozprawa habilitacyjna, Kraków 1991 r., s. 54).

★ ★ ★

W sprawach, w których zapadły cytowane orzeczenia, nie doszło do pozytywnej dezintegracji, gdyż orzeczeń nie udało się wyegzekwować. Co istotne, 10 października 1998 r. M. i A. S. złożyli oświadczenie o potrąceniu kwoty 1.800.000 zł, będącej pozostałą do zapłaty częścią ceny sprzedaży browaru, z kwoty należnego im od Agencji odszkodowania z tytułu nie przystąpienia do zawarcia umowy sprzedaży zgodnie z warunkami przeprowadzenia przetargu. Skoro w grę wchodzi odszkodowanie, to należy postawić pytanie o odpowiedzialność indywidualną, czyli karną przedstawicieli Agencji – można dywagować, czy w grę wchodzi art. 231 k.k. (nie dopełnienie obowiązków przez funkcjonariusza publicznego), czy art. 296 k.k. (karna niegospodarność menedżera).

★ ★ ★

W prawoznawstwie termin „rola prawa” jest definiowany jako funkcja oczekiwana – oczekujemy, aby prawo zapewniło pewien ład w społeczeństwie, eliminując samowolę i anarchię. Z kolei „funkcja prawa” to funkcja faktycznie spełniana przez dany system prawa. W opisanym sporze o browar w Czarnkowie państwowa (rządowa) Agencja udowadnia, że funkcja oczekiwana nijak się ma do funkcji faktycznej. Ciekawe, co na to Prezes Rady Ministrów i Minister Sprawiedliwości-Prokurator Generalny?

Waldemar Gontarski